

NKBV

Bergwandelen
Alpinisme
Sportklimmen

Megalithische wandeling

Vertrekpunt: de HerBerg, Rue de Luin 4, Sy

Aankomstpunt: de HerBerg, Rue de Luin 4, Sy

Afstand: 15 km

1. Algemene informatie

Naam van de Route: Megalithische wandeling

Opsteller: Dirk v.d. Oetelaar

Vertrekpunt: de HerBerg, Rue de Luin 4, Sy

Aankomstpunt: de HerBerg, Rue de Luin 4, Sy

Afstand: 15 km (18 km vanaf het station van Barvaux)

Moeilijkheidsgradatie: licht | normaal | **pittig** | zwaar

Hoogteverschil: totale stijging/daling = 335m (375m indien vanaf het station van Barvaux)
langste stijging = 175m

Hoogste punt v.d. route: 395m, ± 1 km zuidelijk van Wéris ("A la Plate")

Laagste punt v.d. route: 180m, parkeerterrein van het "Domaine de Hottemme" of 160m (station)

Parkeren: parkeerterrein van het "Domaine de Hottemme" aan de weg Barvaux - Heyd

Horeca: In het `maison des Mégalithes` te Wéris (na 10 km)

Bijzonderheden: deze route is absoluut ongeschikt voor kinderwagens en rolstoelen

Datum opstellen: versie 2.0: 26 november 2025 // versie 1.0: 20 december 2004

2. Inleiding

Nog geen 10 hemelsbrede kilometers ten zuiden van Sy ligt het plaatsje Wéris. Dit plaatsje staat bekend als de "Megalithische hoofdstad van België". "Megaliet" betekent letterlijk vertaald "grote steen". In de directe omgeving van Wéris zijn heel wat bouwwerken te vinden die uit grote stenen gemaakt zijn. Je kunt daarbij denken aan "gang-graven" ofwel "Dolmens" en grote, rechtopstaande stenen zuilen, ook wel "Menhirs" genoemd. Deze bouwwerken dateren uit de "Seine-Oise-Marne" cultuur, kortweg de "S.O.M.-cultuur". Deze cultuur is afkomstig uit de omgeving van het huidige Parijs en heeft ook rond Wéris tussen 2800 en 1700 v.C. zijn megalithische sporen achtergelaten. Dit tijdperk omvat het Midden- en Laat- Neolithicum (= nieuwe stenen tijdperk).

Deze wandeling gaat langs alle megalithische bijzonderheden rondom Wéris. Dat zijn twee ganggraven, diverse menhirs en de steengroeve waar het bouw materiaal uit gehaald is. Ook doet de wandeling bijzondere bezienswaardigheden aan, zoals de "Pierre Haina" ofwel de "witte menhir", het "duivelsbed" en "pas Bayard". Deze stenen hebben waarschijnlijk eerder met legenden en bijgeloof te maken dan de graven en menhirs, die een meer praktisch nut hadden. En toeval of niet: De megalithische bouwwerken staan in het landschap zo opgesteld dat ze bij elkaar een spiegelbeeld van het sterrenbeeld "de Grote Beer" voorstellen.

Het eerste stuk van deze wandeling gaat door een prachtig landgoed dat "Domaine de Hottemme" heet. Eigenlijk niks meer en niks minder dan de kasteeltuinen van het "Chateau de Hottemme". Het parkeerterrein aan de doorgaande weg Barvaux – Heyd is het startpunt van deze wandeling. Deze parkeerplaats, aan de rechterkant van de weg, is gemakkelijk te herkennen omdat aan de linkerkant

van die weg een grote stenen poort staat. Op een rood bord valt te lezen dat deze marmeren poort toegang biedt tot het "Parc et Promenade". De toegang is vrij. Uiteraard mag er alléén op de paden gewandeld worden.

Wanneer de wandeling een megalithische bijzonderheid aandoet, zal daarover in de beschrijving een stukje uitleg te vinden zijn. Tenslotte valt nog te vermelden dat in Wéris een gezellig museumpje te vinden is dat uiteraard gewijd is aan het "megalithische complex" rondom dit Ardennen dorpje. Kijk voor meer informatie over Wéris, de megalieten en het museumpje op:

www.weris-info.be

3. Het beginpunt

Het parkeerterrein van het Domaine de Hottemme is dus het beginpunt van deze wandeling. Om hier te komen, zijn er twee mogelijkheden:

1e optie: per auto: de totale afstand is ongeveer 13 km

(circa 15 minuten autorijden).

- Ga terug Sy uit. Net buiten Sy, op het hoogste punt, is er een `Y-splitsing`.
- Ga op deze Y-splitsing rechtsaf. De weg zal nog even stijgen en daarna weer gaan dalen. Daal verder tot aan een volgende Y-splitsing.
- Houd bij deze Y-splitsing links aan. 200 m verder komt deze weg uit op een T-splitsing.
- Ga op deze T-splitsing rechtsaf in de richting "Durbuy". Rijd zo'n 4 km verder tot aan een grote kruising in het dorpje `Bomal`.
- Ga op deze kruising rechtdoor, richting "La Roche 31" en "Marche 23". Weer zo'n 4 km verder komt deze weg uit in Barvaux. Rij in Barvaux door tot een grote bocht naar rechts.
- Ga hier 'scherp' linksaf, richting "Wéris" en "Érezée" (= "Rue de Tenimont"). Deze straat komt uit bij het station van Barvaux. Steek rechts van het station het spoor over.
- Ga na het station meteen linksaf, richting "Heyd 5 km" en "Domaine de Hottemme". Volg deze weg iets meer dan een kilometer tot aan een parkeerstrook, rechts van de weg. Links van de weg is er dan een grote stenen toegangspoort tot het "Domaine". Het beginpunt van deze wandeling.

2^e optie: per trein:

- De trein vertrektijden vanuit Sy in de richting van Barvaux zijn terug te vinden op de site van de Belgische spoorwegen: <https://www.belgiantrain.be>.
- Verlaat het station van Barvaux en ga direct het spoor over.
- Ga na het station meteen linksaf, richting "Heyd 5 km" en "Domaine de Hottemme". Volg deze weg iets meer dan een kilometer tot aan een parkeerstrook, rechts van de weg. Links van de weg is er dan een grote stenen toegangspoort tot het "Domaine". Het beginpunt van deze wandeling.

4. Aard van de wegen

Deze route gaat afwisselend over een enkel asfaltweggetje maar meestal over half verharde wegen, rotspaadjes en bospaadjes. Soms is de ondergrond hard, dan weer zacht, soms nat en dan weer droog. Met name als het geregend heeft, kan een enkel pad erg glad zijn!

5. Aanbevolen uitrusting

- Goede en stevige (berg)schoenen van 'BC' kwaliteit // eenvoudig rugzakje met regenpak.
- Kaart van de omgeving, evt. kompas // drinken en eten // wat geld.
- Zaklamp // opgeladen GSM-telefoon // EHBO-setje.

6. Route-aanduiding

Het kan zijn dat een gedeelte van deze wandeling een stuk van een GR-route volgt. In dat geval wordt dat aangegeven met `(=GR)`. Indien deze GR-route weer wordt verlaten, staat er in de tekst `(≠GR)`. De GR-tekens zijn te herkennen aan de rood/witte of rood/oranje tekens.

Deze route is verder niet expliciet gemarkeerd. Onderweg zijn er diverse tekens en markeringen (van lokale wandelingen) maar die hebben niets met deze wandeling te maken. De wandeling zal dus met behulp van deze omschrijving en eventueel een stafkaart kaart afgelegd moeten worden..

7. Kaarten

- NGI-kaart, nummer: 55/1-2, schaal 1:25.000 (1 cm = 250 m)
- Deze kaart is te koop in de HerBerg. Vraag ernaar bij de dienstdoende patron.

8. Routebeschrijving

- Verlaat de parkeerstrook en steek de weg over om vervolgens door de grote zwart-marmeren toegangspoort te gaan. Voor deze poort, op een rood bord, valt te lezen dat deze poort toegang geeft tot het "Parc et Promenade" van het "Domaine de Hottemme".
- Volg in het park eerst het licht stijgende asfaltweggetje. Wat verderop is er een groot standbeeld van een hoornblazende jachtopziener. Ga links hiervan licht stijgend verder. Op een bepaald moment is er bij een groot huis (ws. het `chateau`) rechts, laag bij de grond een wit bord dat naar rechts wijst. Op dit bord staat te lezen "Domaine de Hottemme Expo, Accueil". Ga hier rechtsaf en neem kort daarna het eerste stijgende grindpad naar links. Ga alsmear rechtdoor. Circa 1 km en 60 klim-meters verder wordt het park verlaten.

- Bij de uitgang is er links een groot wit gebouwencomplex. Dat is het "Ferme de Hottemme". In dit gebouw was ooit het informatiecentrum van het park gevestigd. Het is nu (2025) niet echt meer in gebruik. Wel vinden er verbouwingswerkzaamheden plaats.
- Loop langs de `Ferme` af naar de doorgaande asfaltweg.
- Steek deze weg over en ga rechtsaf. Een klein stukje verder is er een pad naar links.
- Ga hier linksaf. Het pad is de eerste 15 meter een gewoon asfaltweggetje. Daarna wordt het half verhard en het pad loopt tenslotte licht dalend tussen struiken door. Ga verder tot dit pad een asfaltweggetje kruist met links een huis met nr. 42A.
 - In de verte (iets meer dan 2 km in de richting `ZZO`) is er hoog boven de overkant van het dal, op een open plek in het bos. Daarin is een grote witte opstaande steen zichtbaar (evt. met een verrekijker). Deze steen heet de "Pierre Haina". Onthoud die plek in het bos. Later volgt hierover meer informatie.
- Steek dit asfaltweggetje over en ga rechtdoor om over een sterk dalende pad verder te gaan(rechts een weiland). Ook dit pad komt weer bij een asfaltweggetje uit. Rechts tegenover is hier een huis met nr. 37.
- Steek deze weg schuin naar links over en vervolg de route door met het pad, links van het huis met nr. 37, verder af te dalen. Als het goed is, is er rechts van het laagste punt van dit pad een kikkerpoeltje. Volg het pad verder tot het weer eens bij een asfaltweggetje uitkomt.
 - Rechts is er nu een bank gemaakt van twee grote stenen met een plank erover. Aan de overkant (links, onder begroeiing) is er een bijzonder bermkruis.
- Ga hier rechtsaf (1^e huis links heeft nr. 29) en volg het asfaltweggetje. Loop dit, nagenoeg vlakke, weggetje zo`n 500 m af tot aan kruising van dit soort weggetjes.
- Ga op deze kruising rechtdoor. Het weggetje gaat eerst tussen naaldbomen (links) en een weiland (rechts) door. Daarna wordt een stoeterij gepasseerd.
 - Voor de leken onder ons: een stoeterij is een paardenfokkerij.
- Na de stoeterij wordt het weggetje een vlak pad.
 - Weer wat verder zijn er rechts allemaal ondiepe en ietwat overwoekerde kuilen tussen de bomen. Hier is ooit een kleine steengroeve geweest.
- Dit pad komt ook weer uit op een asfaltweg.
- Steek deze asfaltweg recht over. Volg het diep ingesleten stijgende pad dat met een bocht naar links tussen weilanden (rechts) en bossages (links) uitkomt. Blijf dit pad in totaal zo`n 500 m volgen tot het, als een kruising, op een betonweggetje uit komt. Rechtdoor is er een grote boerderij.
- Ga op dit betonweggetje rechtsaf. Volg dit weggetje zo`n 600 m tot er links een parkeerstrook met picknicktafel en informatiebord is.
 - Lees op dit bord de info over de `megalithische bezienswaardigheden` uit deze omgeving.
- Steek de doorgaande asfaltweg over. Onder een paar grote eiken is er dan het eerste "ganggraf", de "Dolmen de Wéris". Ook staan hier enige "Menhirs". Een mooi plekje om even van te genieten. Hierna volgt enige uitleg over de "Dolmens".

Dolmen de Wéris

Waar komt het woord "*Dolmen*" vandaan? Het is een Bretons woord met de volgende betekenis: "*dol*" = "tafel" en "*men*" = "steen". Dus een stenen tafel. Alleen niet om van te eten!

Dit ganggraf is onder verschillende namen bekend. Naast "Dolmen de Wéris, wordt het ook wel het noordelijke ganggraf of Wéris I genoemd. Maar hoe dan ook, het is een bouwwerk waarin de mensen uit de S.O.M.-cultuur hun doden konden bijzetten. Om het graf helemaal af te sluiten, werd er nog een aarden wal over aangebracht. In Nederland komen we in Drenthe ook van dit soort graven tegen. Daar worden ze "Hunnenbedden" genoemd.

Neem eventueel een kijkje in het graf. Wellicht is het dan wat meer duidelijk waarom dit soort bouwwerken "ganggraven" worden genoemd. Een dergelijk bouwwerk bestaat uit "draagstenen" (verticaal) met daarbovenop de "dekstenen". De ingang van het graf werd altijd voorzien van één of meerdere verplaatsbare stenen. Dat was ook nodig want in zo'n graf konden meerdere mensen worden bijgezet.

Het materiaal waar dit graf van gemaakt is heet "puddingsteen".

Bekijk de stenen eens goed van dichtbij. Dan lijkt het wel een soort van beton van kiezelstenen in cement. Het is inderdaad een soort natuurlijk beton. Dit materiaal wordt ook wel "zandsteenconglomeraat" genoemd. Dit materiaal is heel anders dan het compacte "Dolomietkalk" uit de Ourthevallei.

De grootste deksteen weegt maar liefst 30 ton (= 30.000 kg). Het materiaal van de graf en de Menhirs komt uit een puddingsteengroeve, zo'n 1,5 km ten zuidwesten van hier. De groeve ligt 110 meter boven dit graf. Het moet een hele klus geweest zijn om dit materiaal te winnen, te transporteren en er vervolgens deze bouwwerken mee op te richten. Vele handen maken licht werk. Maar toch! Waarschijnlijk hebben de megalietenbouwers ook gebruik gemaakt van rolhout, hefbomen, contragewichten, hellende vlakken en natuurlijk de zwaartekracht. Over Menhirs volgt later wat meer informatie. Eerst maar weer eens wat wandelen.

- Vervolg de route over het betonpad langs het graf zo'n 100 m tot aan het eerste pad schuin naar links.
- Ga hier linksaf. Volg dit half verharde en vlakke pad zo'n 800 meter tussen akkers en weilanden door. Het pad komt uit op een T-splitsing van paden.
- Ga op deze T-splitsing linksaf. Een paar meter verder is er een kruising met een asfaltweggetje.
- Steek dit asfaltweggetje recht over en volg, zo'n 125 m, het half verharde pad tussen weilanden door, tot aan `X` vormige kruising van paden.
- Ga op deze kruising rechtsaf en, vrij snel daarna, onder hoogspanningsleidingen door. Zo'n 100 m verder komt dit pad weer eens op een asfaltweggetje uit.
- Steek dit asfaltweggetje schuin naar links over en volg dit pad, tussen weilanden en akkers door.

- Op een bepaald moment zijn er naar rechts, zo'n 100 m verderop in het weiland zo'n 5 rechtopstaande stenen te zien. Bij een opgraving uit 2019 zijn die stenen hier gevonden. Op de vindplaats zijn ze ook weer rechtop gezet. Ook deze stenen zijn weer `Menhirs`.
- Loop verder tot aan een doorgaande asfaltweg.
 - Zo'n 75 meter rechts, langs deze asfaltweg, staat een grote Menhir. De plaats waar deze grote steen nu staat is niet de plaats waar hij ooit gevonden werd. In 1947 is de steen door een boer in zijn akker ontdekt en een jaar later is het door de Luikse professor Danthine langs het veld weer opgericht. Deze steen is naar deze Belgische prof. vernoemd en heet dus de "Danthine" menhir. Het gevaarte is 3,60 meter hoog en weegt zo'n 8000 kilo! Straks volgt er nog wat meer info over het nut van deze menhirs.
- Steek de weg over en ga gewoon rechtdoor.
 - Kijk rechts achterom voor nog een mooi zicht op de "Danthine" menhir. Verder naar de volgende `dolmen`. Links vooruit, in de verte, is er een carré van 4 grote eiken. Precies daartussen ligt het volgende doel van deze wandeling.
- Loop door tot aan een kruising van paden (\pm 300 m vanaf de weg).
- Ga op deze kruising linksaf. Ga verder tot het eerste pad schuin naar links.
- Ga hier linksaf en volg dit pad tussen weilanden door. Dit pad komt uit bij het "Dolmen d'Oppagne".

Dolmen d'Oppagne

Bekijk de directe omgeving en begrijp waarom dit gang-graf van een afstandje niet te zien was.

"Dolmen d'Oppagne", het `zuidelijke gang-graf` of `Weris II` werd in 1888 ontdekt. Het is met zijn 7 meter iets kleiner dan het noordelijke gang-graf. Rondom Wéris zijn eigenlijk maar twee gang-graven te bezichtigen. Er zijn er echter veel meer geweest. In de loop van de tijd zijn veel van deze graven en menhirs vernield. En dat om verschillende redenen:

- Zo werd het harde puddingsteen als bouw materiaal gebruikt.
- Maar ook konden de stenen hinder veroorzaken bij de landbouw.
- Of de bouwwerken werden vernield om sporen van "heidense beschavingen" uit te wissen.

Omdat het gesteente erg hard is, kwam het nogal eens voor dat ze onder het motto: "zand erover" werden "ingekuuld". Dan kon er gewoon overheen worden geploegd. In 1984 zijn zo nog, bij opgravingen, een paar menhirs in de buurt gevonden.

Bij het uitgraven van de gang-graven zijn natuurlijk ook heel wat andere bodemvondsten gedaan, denk bijvoorbeeld aan skeletresten, voorwerpen van vuursteen, scherven van bekken en potten en gouden munten. Meer hierover valt te ontdekken in het "Musée des Megalithes" in het hartje van Wéris. Overigens valt in dat museum ook zien dat dolmens er in verschillende vormen voorkwamen. Bij dit gang-graf staan ook weer een paar menhirs. En ook daar valt wel iets over te vertellen.

De Menhirs van Wéris en omgeving

Het woord "*menhir*" is ook weer een Bretons woord met de volgende betekenis:

"*men*" = "steen" en "*hir*" = "lang" Een steen uit één stuk, een monoliet, die langer was dan breed. Wat de precieze betekenis van deze rechtopstaande stenen is geweest, daarover zijn de geleerden het nog lang niet eens. Toch zijn er wel een paar mogelijke verklaringen:

- Ze staan vaak in de buurt van dolmens dus ligt het voor de hand te veronderstellen dat het wegwijzers naar deze begraafplaatsen waren.
- Maar net zo goed hadden het grenspalen kunnen zijn om grondgebieden af te bakenen.
- Weer anderen beweren dat het vruchtbaarheidssymbolen waren. Een soort fallussymbool.
- Het zouden zelfs onderdelen kunnen zijn van enorme astronomische observatoria. Die zouden dan gebruikt kunnen zijn voor het bepalen van de seizoenen of om verduisteringen te voorspellen.

Goed... Genoeg gemijmerd: In de benen maar weer voor het volgende stuk van deze wandeling.

- Loop, vanaf de dolmen, het pad terug tot aan een T-splitsing.
- Ga op deze T-splitsing linksaf en volg een flink vervallen asfaltweggetje met kiezelstenen erlangs (=GR). Negeer afslagen naar links en rechts en volg dit licht stijgend GR-pad zo'n 500 m (tussen weilanden door). Het pad komt uit op een T-splitsing.
- Houd op deze T-splitsing rechts aan. Ga een klein stukje verder tot aan een Y-splitsing.
- Houd op deze Y-splitsing wederom rechts aan (=GR). Volg dit pad verder tot het 125 m verder op een doorgaande asfaltweg uitkomt.
 - o Zo'n 80 m naar rechts staan, onder een perenboom, nog eens 3 menhirs. Dit zijn de "Menhirs van Oppagne". Loop daar wel- of niet naar toe. Maar hoe dan ook staat over deze 3 Menhirs hieronder nog wat wetenswaardigheden.
 - o In 1906 zijn deze menhirs in gedeelten gevonden, uitgegraven en weer opgericht tot deze 3 kolossen van 2 tot 2,5 meter. Echter, alles betreffende deze stenen is giswerk. Omdat de stenen in stukken zijn gevonden is het niet helemaal duidelijk of we hier oorspronkelijk met 3, 2 of zelfs maar 1 menhir te maken hebben. En het verhaal is nog complexer. Want na de tweede wereldoorlog heeft een hotelier uit Hotton de stenen weggehaald om ze vervolgens bij zijn eigen hotel weer op te richten. Op last van de overheid moest hij ze echter weer terugplaatsen. Bij het transport is helaas één van die stenen toen gebroken.
Door deze hele geschiedenis is ook de exacte plaats waar ze gestaan hebben, en hun oriëntatie, niet helemaal duidelijk (hoezo zorgvuldig omgaan met cultureel erfgoed).
- Ga op deze asfaltweg linksaf (≠GR). Volg dit sterk stijgende weggetje, zo'n 100 m, tot (net na een koeienstal links) er op het hoogste punt, scherp naar links een breed pad is.
- Ga hier scherp linksaf en volg dit sterk stijgende pad zo'n 50 m tot een scherp naar rechts afstekend pad.

- Neem dit scherp naar rechts afstekende pad. Blijf dit omhooglopende wandelpad volgen. Na een bocht naar links gaat het pad dalen en blijkt het ineens in een alleraardigst beekdalletje te volgen met aan de overkant de huizen van het gehucht Wénin dat weer een onderdeel uitmaakt van Oppagne. Dit pad komt uiteindelijk op een asfaltweggetje uit. Rechts is hier een huis met nr. 57 en links een brievenbus van een huis met nr. 59.
- Ga hier scherp linksaf een stijgend weggetje in. Even verder gaat deze route tussen twee gebouwen door. Later wordt dit een pad en weer later wederom een weggetje? Het komt in ieder geval uit op een ander asfaltweggetje.
- Ga op dit weggetje rechtsaf. Het eerste huis rechts heeft nr. 7. Zo'n 80 meter verder komt deze weg uit op een vijfsprong.
 - o Rechts hiervan is er een grasveldje. In het midden daarvan ligt een langgerekte steen. Daarin zit een brede groef. Volgens de legenden is het Ros Beyaert hieraan debet. Vanaf hier zou het paard zich, met de vier Heemskinderen op zijn rug, hebben afgezet om zodoende met een reuze sprong van 5 km in Durbuy uit te komen. Het verklaart wellicht waarom dit gehucht "Pas-Bayard" heet?
- Steek de kruising over en neem het stijgende weggetje dat luistert naar de naam `Rue Trois Fontaines. `Rechts is er een huis met nr. 1. Loop een klein stukje door tot er links een huis is met weer een nr. 1!!!.
- Ga voor dit huis met nr. 1 linksaf een pad in. Loop door tot aan het eerste pad naar rechts. Rechtdoor is hier een kapelletje (bank).
- Neem dit pad naar rechts. Dit pad gaat behoorlijk stijgen. De ondergrond verandert in het eerder besproken puddingsteen.
 - o In de weilanden, links, liggen enkele grote puddingstenen .
- Loop verder omhoog tot aan de rand van het bos.
 - o Aan het einde van het linker weiland, op de rand van het bos, ligt een hele grote puddingsteen. Dit is de "Pierre Bayard" ("steen van Bayard"). We komen nu in het gebied waar de `puddingsteengroeve` zich bevindt. En dat is aan de ondergrond ook al enigszins te merken.
- Neem in het bos, net ná de "Pierre Bayard", het eerste pad links. Loop en stijg verder tot aan een Y-splitsing van paden (bank).
- Houd op deze Y-splitsing links aan en volg dit breed en stijgend bospad. Zo'n 500 wandelmeters verder wordt dan het hoogste punt van deze wandeling bereikt.
 - o Volgens het bordje ligt dit punt op een hoogte van 395 meter. Het exacte geodetisch punt (een rechthoekige steen met een markering) ligt 20 meter naar links in het bos.
- Ga vanaf dit hoogste punt zo'n 800 m licht dalend verder totdat dit pad uitkomt op een grote 5-sprong in het bos (bank).
- Ga op deze 5-sprong linksaf en volg een sterk dalend weggetje. Wat verderop blijkt het meer een asfaltweggetje te zijn. Daal tot aan een eerste kruising van dit weggetje met een pad. (bank). Er zijn nu twee mogelijkheden:
 - o **Optie 1:** Er is voorlopig genoeg `stenige informatie` verstouwd`: Loop dan gewoon door naar beneden en 750 meter verder komt dit weggetje op een pleintje in Wéris uit.

- Op dat pleintje is er dan ook het eerdergenoemde "Maison des Megalithes" te vinden. Lees, om de route weer te vervolgen, verder vanaf (****).
- **Optie 2:** Eerst de steengroeve nog even bekijken en daarna toegeven aan de drang naar versnaperingen. Volg dan de beschrijving hieronder.
 - Ga op de kruising linksaf en volg dit vlakke bospad.
 - De grote puddingstenen in het bos wijzen er wederom op dat we in de buurt van groeve zitten.
 - Loop, vanaf het begin van dit pad, zo'n 300 m door tot aan een eerste kruising van bospaden.
 - Ga hier linksaf om, na circa 50 meter, bij een wit bordje uit te komen. Dit bordje geeft aan dat zich hier de oude `puddingsteengroeve` bevindt.
 - Ga rechts van het bordje verder en neem meteen het eerste paadje naar links.
 - Eigenlijk is de groeve niks anders dan een uitholling in de bergwand met daarvoor een hoop (meer een rug) van enorme rotsblokken. De groeve is nu overwoekerd door struikgewas en varens. Evenzo heeft het bos er weer bezit van genomen. Toch is er wel min of meer een pad door de groeve te ontwaren. Probeer het maar. Al is het alleen maar om van de bijzonder mooie vegetatie te genieten. Deze groeve is dus door de mensen uit de S.O.M.-cultuur gebruikt om er de megalieten uit te halen. Het is nog steeds niet helemaal duidelijk hoe men dit precies heeft gedaan. Het materiaal is namelijk erg hard.
 - Deze groeve heeft overigens ook een meer recente geschiedenis. Ene Victor Gain uit Hœi (Huy) kwam op het idee, toen in 1888 de dolmens waren ontdekt, om de groeve weer te gaan exploiteren. Hij wilde uit de harde puddingsteen bodems voor hoogovens gaan produceren. Hij begon eerst met de losliggende stenen weg te halen en daarna waagde hij zich aan de groeven zelf. Daar heeft hij zich dus letterlijk op stukgebeten want het materiaal bleek zo hard te zijn dat het nauwelijks te winnen was. In 1904 werd de productie alweer stopgezet.
 - Het geeft te denken als blijkt dat het met moderne middelen al een zeer zware klus is om de monolieten te winnen! Hoe moest dat dan wel niet in de prehistorie gegaan zijn? Genoeg om over na te denken. Maar dan wel bij een welverdiende versnapering. Op naar de koffie dus.
 - Ga vanaf het witte bordje weer terug naar de kruising met het brede doorgaande bospad.
 - Je steekt dit pad recht over. Volg dit sterk dalend, slingerend en smal bospad tot aan een T-splitsing.
 - Ga op deze T-splitsing rechtsaf en loop voor een grote halfronde puddingsteen langs. Volg dit brede pad tot aan een asfaltweggetje.
 - Ga op dit asfaltweggetje linksaf en daal met deze weg verder af tot aan het pleintje in Wéris. Ook is daar het eerdergenoemde "Musée des Megalithes" te vinden.
 - (****) Over Wéris is in dit megalithische verband ook nog wel wat te vertellen. Zo lijkt de naam van dit stadje verdacht veel op het ook weer Bretonse woord "Gwer" dat uitkijkpost en/of sterrenwacht betekent. Verondersteld wordt dat de megalithische bouwwerken in het gebied onder Wéris samen een sterrenkundige betekenis hadden.

Zo vermoedt men ook dat de bouwers van het S.O.M. -volk de menhirs en Dolmens zo neergezet hebben dat zij daarmee het sterrenbeeld "de Grote Beer" in spiegelbeeld hebben willen namaken. En dat over een totale afstand van ongeveer 4 kilometer!

- Pauze gehad? Versnaperingen verwerkt? Museumpje bestudeerd? Op pad dan maar om meer interessants te bekijken en over te vertellen:
 - Zoek op het pleintje een kapelletje met daarnaast een Mariabeeld.
 - Ga links van dit kapelletje de straat in die `Rue du Mont` blijkt te heten. En dat kan kloppen want deze weg gaat weer stijgen (=GR).
 - Ga verder tot op een kruising bij een huis met nr. 6 (bank). Ga hier gewoon rechtdoor (=GR). Het bordje wijst al in de richting van ons volgende doel: de "Pierre Haina".
 - Blijf almaar rechtdoor lopen en vergeet daarbij niet om ook af en toe naar links te kijken. Het geeft prachtige uitzichten over de vallei. Ga verder totdat er naar rechts een pad (met routewijzer: "Pierre Haina") steil tegen de berg omhoog gaat.
 - Ga hier rechtsaf en neem dit GR-pad naar rechts. En na 40 steile klim-meters is daar dan een wel heel bijzondere megaliet op een eveneens heel bijzondere plek:

Pierre Haina

Deze bijzondere monoliet wordt ook wel de "witte menhir" genoemd. Het zal duidelijk zijn waarom dat zo is. Deze steen is hier niet neergezet maar door de mens op deze plaats uit een vrijgemaakte rots uitgehouwen. Het is meer dan 3 meter hoog en 1,20 meter breed. De steen maakt een hoek van 45 graden en is naar het oosten gekeerd. De steen lijkt zo net op een vinger die uit de grond steekt en in de richting wijst waar de zon opkomt.

De naam van de steen: "Pierre Haina", betekent "steen der ouden". Volgens een legende zou deze steen, als een kurk op een fles, een toegang naar het centrum van de aarde afsluiten. Van tijd tot tijd is dit de plaats waar de duivel uit dat gat zou komen! Vervolgens gaat hij dan op het "duivelsbed" uitrusten als hij klaar is met zijn duivelse arbeid. Overigens is "Het duivelsbed" de volgende stop van deze wandeling. Elk jaar bij de lente-nacht-evening (21-03) wordt de Pierre Haina weer witgekalkt. In een ver verleden kwamen de dorpsbewoners uit de omgeving dan om de steen dansen.

In 1975 is de rite van het witkalken weer in ere hersteld door een groep toegewijden van het "Europees Instituut voor Symboliek en Historie". 25 Meter pal oostelijk van de steen is een soort halfronde uitholling in de rotswand gemaakt. Het is mogelijk om er in een speciale uitholling te gaan liggen. Als men dan, vanuit deze positie, bij zonsondergang op de genoemde datum over de menhir heen kijkt zal men de zon boven het "Dolmen de Wéris" (het noordelijke ganggraf) zien verdwijnen. Wellicht dus dat dit punt de eigenlijke "gwer" (= uitkijkpost/sterrenwacht) van de omgeving is. Feit is in ieder geval wel dat alle megalithische bouwwerken die samen de grote beer zouden vormen vanaf de witte menhir te zien zijn.

- Bijgekomen van al deze wetenswaardigheden? Dan is het tijd om deze megalithische puinhopen maar weer eens te verlaten. Ga met de rug naar de "holle rug" van de "witte menhir" staan en kijk dan naar het oosten en dus naar de rotsige bergwand. Kijk vervolgens een kwartslag naar links (pal naar het noorden). Daar is een sterk dalend smal paadje.

- Neem dit paadje en daal door het bos weer zo'n 40 meter af tot aan een asfaltweggetje. Steek dit weggetje recht over. Enkele meters verder ligt er in een berkenbosje een merkwaardige steen (bank). Volgens het bordje zou het hier gaan om de "Lit du Diable" ofwel het "duivelsbed".

Het duivelsbed

Zelfs de duivel moet wel eens uitrusten van al zijn boze arbeid. Dat zou hij hier dan doen. Een bijzondere stenen tafel waarvan één kant iets hoger is. Een soort hoofdsteun of kussen dus. Er zijn archeologen die in deze steen een offertafel zien!

Het kan bijna niet anders dan dat aan deze steen ook weer een legende verbonden zit. En die gaat als volgt: In "Roche-à-Frêne", een gehucht aan de Aisne, 4 km noordoostelijk van hier, woonde eens een molenaar. De Aisne stond weer eens laag en de molen kreeg dus te weinig water. De molenaar vroeg daarom de duivel voor hem een dam in de rivier te bouwen om zo altijd van voldoende water verzekerd te zijn.

De duivel deed dit, maar natuurlijk alleen als de molenaar daarvoor in ruil zijn ziel aan de duivel zou geven. De molenaar stemde hierin toe. De duivel werkte de hele nacht door en de volgende ochtend moest de noeste arbeid vereffend worden. De molenaar kwam echter niet opdagen, wel zijn hond (De hond sturen i.p.v. zelf komen is een soort belediging). Daarop werd de duivel zo woest dat hij zijn bouwwerk meteen weer vernielde. Uitgeput ging de duivel daarna op deze steen rusten. Vanaf dat moment heet deze steen het duivelsbed.

Deze steen zou ook nog een onderdeel uitmaken van de grote beer. Het stelt dan het meest ver gelegen punt van het pan gedeelte van de bekende steelpanvorm voor.

Overigens, de `resten` van zijn verwoeste dam zijn nog steeds in Roche-à-Frêne te zien als een smalle rotswand die recht uit de berghelling steekt.

- Loop vanaf het duivelsbed terug naar het asfaltweggetje.
- Ga op dit asfaltweggetje rechtsaf. Volg dit licht dalende weggetje zo'n 50 m tot aan een eerste pad naar rechts.
- Ga hier rechtsaf en volg dit dalende bospad tot een scherpe bocht naar rechts. Net na deze bocht is er een Y-vormige splitsing.
- Houd op deze Y-vormige splitsing rechts aan steek even verder een beekje over. Het pad wordt half verhard en komt uit op een doorgaande asfaltweg. Rechts is er een grote stal.
- Ga hier linksaf. Volg dit dalende weggetje tot in "Morville". Een klein gehucht bij Wéris. Loop door tot bij de kruising met de weg Heyd-Wéris (bank, picknicktafel en kunstwerk). Vanaf hier gaat het praktisch in een rechte lijn terug naar het parkeerterrein bij het chateau van Hottemme.
- Steek de kruising recht over. Verlaat Morville door de weg te volgen tussen de huizen met de nummers 49 (links) en 51 (rechts). Daal verder af (=GR). Na 400 meter is er een kruising van wegen.
- Ga op deze kruising rechtdoor. Na 700 meter is er weer een kruising van wegen.

- Ga op deze kruising wederom gewoon rechtdoor. Na de kruising wordt de weg een half verhard pad dat al spoedig gaat dalen. Dit dalende pad komt na zo'n 800 m en na een bocht naar rechts, uit op een doorgaande asfaltweg.
- Als het goed is staat de auto, vanaf hier een eindje naar rechts, langs de weg geparkeerd.
- Wordt de terugreis naar de hut met de trein wordt gedaan? Ga hier dan linksaf. Na iets meer dan een kilometer deze dalende weg gevolgd te hebben, is daar dan weer het station van Barvaux.
- De trein vertrektijden vanuit Barvaux in de richting van Sy zijn terug te vinden op de site van de Belgische spoorwegen: <https://www.belgiantrain.be> .

Einde